

UCHWAŁA Z DNIA 20 MARCA 2008 R.

I KZP 39/07

Na ponowne postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego, wydane w warunkach określonych w art. 330 § 2 k.p.k., pokrzywdzonemu, który uprzednio wykorzystał już uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 k.p.k., nie przysługuje zażalenie. Ma on natomiast prawo wniesienia aktu oskarżenia, określonego w art. 55 § 1 k.p.k., w terminie miesiąca od doręczenia mu zawiadomienia o postanowieniu prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego. Jednakże wówczas, gdy zażalenie zostało złożone przed dniem 12 lipca 2007 r., to jest przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 64, poz. 432), termin do wniesienia aktu oskarżenia, określonego w art. 55 § 1 k.p.k., powinien być – wyjątkowo – liczony od dnia doręczenia pokrzywdzonemu prawomocnego rozstrzygnięcia w przedmiocie tego zażalenia.

Przewodniczący: sędzia SN S. Zabłocki.

Sędziowie SN: W. Kozielowicz (sprawozdawca), J. Sobczak.

Prokurator Prokuratury Krajowej: A. Herzog.

Sąd Najwyższy – Izba Karna w Warszawie w sprawie Roberta F., po rozpoznaniu, przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Rejonowy w W., postanowieniem z dnia 20 listopada 2007 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„a) czy po dniu 12 lipca 2007 r., tj. po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 64, poz. 432) dopuszczalne jest rozpoznanie zażalenia wniesionego przed tym dniem na postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego w sprawie, w której sąd rozstrzygał już w przedmiocie zażalenia na uprzednio wydane postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego i uchylił takie postanowienie,

a w przypadku odpowiedzi pozytywnej:

b) jaki organ jest po dniu 12 lipca 2007 r. właściwy do rozpoznania takiego zażalenia: prokurator nadrzędny nad prokuratorem, który wydał zaskarżone postanowienie – zgodnie z treścią art. 330 § 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 12 lipca 2007 r. czy też sąd właściwy do rozpoznania sprawy – zgodnie z treścią art. 465 § 2 k.p.k. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 64, poz. 432)”

u c h w a l i ł udzielić odpowiedzi jak wyżej.

U Z A S A D N I E N I E

Przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne powstało w następującej sytuacji procesowej.

W wyniku zawiadomienia o przestępstwie, złożonego przez Roberta F., Prokuratura Rejonowa w W. prowadziła postępowanie przygotowawcze w sprawie zniszczenia zapisów w notesie. Postanowieniem z dnia 20 czerwca 2005 r. Prokurator umorzył śledztwo w tej sprawie. Postanowienie to zostało zaskarżone przez pokrzywdzonego i jego pełnomocnika. Proku-

rator Okręgowy w W. zażaleń tych nie uwzględnił i przekazał je do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w W., a tenże Sąd – postanowieniem z dnia 27 grudnia 2005 r. – uchylił zaskarżone orzeczenie. Następnie, w dniu 17 lipca 2006 r. Prokurator Prokuratury Rejonowej w W. po raz kolejny umorzył to postępowanie. Ta decyzja została również zaskarżona przez pokrzywdzonego i jego pełnomocnika. Wniesione zażalenia zostały uwzględnione przez Prokuratora Prokuratury Okręgowej w W. Taki sam los spotkał kolejne postanowienie Prokuratora Prokuratury Rejonowej, z dnia 16 listopada 2006 r., o umorzeniu śledztwa, które zostało uchylone przez Prokuratora Prokuratury Okręgowej w W. w dniu 14 lutego 2007 r.. W dniu 15 maja 2007 r. Prokurator Prokuratury Rejonowej w W. po raz czwarty umorzył śledztwo w przedmiotowej sprawie. Zażalenie na wydane postanowienie złożyli pokrzywdzony (w dniu 12 czerwca 2007 r.) i jego pełnomocnik (w dniu 4 czerwca 2007 r.). Pismem z dnia 12 września 2007 r. Prokuratura Rejonowa w W. przekazała te zażalenia Sądowi Rejonowemu w W. Tenże Sąd postanowieniem z dnia 24 września 2007 r. wniesione zażalenia pozostawił bez rozpoznania, gdyż przyjął, że są one niedopuszczalne z mocy ustawy. W uzasadnieniu swojego postanowienia wyraził pogląd, że organem właściwym do rozpoznania zażalenia, na ponownie wydane postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego, wniesionego przed dniem 12 lipca 2007 r. (data wejścia w życie ustawy z dnia 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 64, poz. 432, dalej powoływana jako ustawa nowelizująca bądź ustawa z dnia 29 marca 2007 r.), jest prokurator nadrzędny.

Zażalenie na to postanowienie złożył pokrzywdzony Robert F. podnosząc, że Prokuratura Okręgowa w W. nie chce rozpoznać zażaleń wniesionych przez niego i jego pełnomocnika.

Sąd Rejonowy w W., właściwy – na podstawie art. 430 § 2 k.p.k. – do rozpoznania zażalenia na postanowienie o pozostawieniu zażaleń bez rozpoznania, uznał iż jego rozpoznanie łączy się z potrzebą rozstrzygnięcia problemu prawnego, czy w aktualnym stanie prawnym dopuszczalne jest zażalenie na ponownie wydane postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego. Na tę wątpliwość dodatkowo nałożył się dylemat intertemporalny, jak należy rozwiązać sytuację, w której zażalenie zostało złożone pod rządem przepisów w dotychczasowym brzmieniu, a więc było czynnością „skuteczną” w rozumieniu art. 7 ustawy z dnia 29 marca 2007 r. Sąd Rejonowy podnosi, że według stanu prawnego obowiązującego przed dniem 12 lipca 2007 r., tj. przed wejściem w życie zmian w Kodeksie postępowania karnego dokonanych ustawą z dnia 29 marca 2007 r., zażalenie na postanowienie prokuratora z dnia 15 maja 2007 r. o umorzeniu śledztwa przysługiwałoby bowiem wyłącznie do prokuratora nadrzędnego (art. 330 § 2 k.p.k.), zaś w razie utrzymania w mocy zaskarżonego postanowienia przez prokuratora nadrzędnego, pokrzywdzony mógł wnieść akt oskarżenia określony w art. 55 § 1 k.p.k.

Odmienna konstrukcja w zakresie zaskarżania postanowień prokuratora w przedmiocie umorzenia postępowania przygotowawczego obowiązuje od dnia 12 lipca 2007 r. Wobec uchylecia § 2 art. 306 k.p.k. oraz zmiany treści art. 330 § 2 k.p.k., zażalenie na postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przysługuje obecnie na zasadach ogólnych do sądu właściwego do rozpoznania sprawy (art. 465 § 2 k.p.k.). Odstępstwo od zasady zaskarżalności postanowień prokuratora wprowadza art. 330 § 2 k.p.k., zgodnie z którym jeżeli prokurator nadal (po uchyleniu przez sąd postanowienia o umorzeniu postępowania – art. 330 § 1 k.p.k.) nie znajduje podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, wydaje ponownie postanowienie o umorzeniu postępowania. Już w tym momencie pokrzywdzony, który uprzednio wniósł zażalenie na postanowienie o umorzeniu postępowania

(wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 k.p.k.), może wnieść akt oskarżenia jako oskarżyciel posiłkowy subsydiarny.

Aktualnie obowiązujące przepisy, jak wywodzi Sąd, w przeciwieństwie do obowiązujących przed wejściem w życie ustawy nowelizującej, nie przyznają pokrzywdzonemu prawa do zażalenia na powtórnie wydane postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania. Jednak zażalenie pokrzywdzonego w niniejszej sprawie zostało wniesione przed dniem 12 lipca 2007 r. Zgodnie zaś z art. 7 ustawy nowelizującej, czynności procesowe dokonane przed wejściem w życie ustawy są skuteczne, jeżeli dokonano ich z zachowaniem przepisów dotychczasowych. W konsekwencji wydaje się, że za skuteczne należy uznać również zażalenie wniesione przez pokrzywdzonego i powinno ono zostać rozpoznane. Gdyby podzielić powyższe stanowisko, to powstaje kwestia organu właściwego do rozpoznania zażalenia. W poprzednio obowiązującym stanie prawnym organem tym był prokurator nadrzędny. Jednak, jeżeli przez skuteczność dokonanych czynności procesowych rozumieć jedynie ocenę dopuszczalności zażalenia oraz spełnienia odniesionych doń wymagań formalnych, to w aktualnym stanie prawnym brak jest podstaw, by zażalenie takie rozpoznawał prokurator nadrzędny. Zgodnie bowiem z treścią art. 465 § 2 k.p.k. na postanowienie prokuratora przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Sąd zauważa przy tym, że mając na uwadze, iż w prawie karnym procesowym regułą jest zastosowanie przepisów procesowych obowiązujących w czasie trwania postępowania (które „chwytają w locie” toczące się postępowanie), należałoby przyjąć, że brak jest podstaw do wskazania organu innego niż sąd właściwy do rozpoznania sprawy, jako organu właściwego do rozpoznania zażalenia pokrzywdzonego, mimo że zostało ono wniesione przed dniem 12 lipca 2007 r.

Zaakceptowanie tego wniosku prowadzi jednak, zdaniem Sądu, do rezultatów, które nie dają się pogodzić z założeniem racjonalności ustawodawcy. Zasadą, obowiązującą zarówno na gruncie przepisów Kodeksu postępowania karnego przed nowelizacją, jak i obecnie, jest jednokrotne rozpoznanie przez sąd zażalenia na postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego. Pozytywna dla skarżącego decyzja sądu i uchYLENIE postanowienia o umorzeniu, otwiera mu, po ponownym umorzeniu sprawy, możliwość wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia. Natomiast podzielenie przedstawionego toku rozumowania spowodowałoby, że w pewnej kategorii spraw, tylko z uwagi na datę wniesienia zażalenia oraz jego nierozpoznanie do czasu wejścia w życie zmian dokonanych ustawą z dnia 29 marca 2007 r., możliwe stałoby się powtórne rozpoznanie przez sąd zażalenia na postanowienie organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze o umorzeniu postępowania.

Stoi to, zdaniem Sądu, w sprzeczności z kierunkiem zmian wprowadzonych ustawą nowelizującą, gdyż ich rezultatem miało być skrócenie i uproszczenie procedury zaskarżenia postanowień o odmowie wszczęcia bądź umorzeniu postępowania przygotowawczego. Aktualnie bowiem, już po rozpoznaniu zażalenia przez Sąd i jego uwzględnieniu, otwiera się dla pokrzywdzonego – w razie ponownej decyzji prokuratora o umorzeniu postępowania – potencjalna droga do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia. W poprzednim stanie prawnym zaś konieczne było zajęcie stanowiska w tym przedmiocie przez trzy organy. Natomiast w istniejącej w niniejszej sprawie sytuacji, pokrzywdzony, który przecież zaskarżył takie postanowienie, musiałby oczekiwać ponownej decyzji sądu, a jeśli byłaby ona dla niego pozytywna – ponownej decyzji prokuratora.

Sąd Rejonowy podkreślił jednak, że możliwa jest również odmienna wykładnia powołanych przepisów. Otóż można przyjąć, że po dniu wejścia

w życie ustawy nowelizującej nie jest dopuszczalne zażalenie na ponownie wydane postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego.

Z treści przepisu art. 330 § 2 k.p.k. nie wynika bowiem, aby pokrzywdzonemu przysługiwało takie zażalenie. Przy przyjęciu zaś niedopuszczalności zażalenia w takiej sytuacji faktycznej, jak występująca w niniejszej sprawie, złożone zażalenie należało pozostawić bez rozpoznania, czyli rozstrzygnąć tak jak to uczyniono w postanowieniu z dnia 24 września 2007 r.

Prokurator Prokuratury Krajowej wniósł o podjęcie uchwały o następującej treści:

„Na ponowne postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego wydane w warunkach określonych w art. 330 § 2 k.p.k. pokrzywdzonemu, który uprzednio wykorzystał już uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 k.p.k., nie przysługuje zażalenie. Ma on natomiast prawo wniesienia aktu oskarżenia określonego w art. 55 § 1 k.p.k. w terminie miesiąca od doręczenia mu postanowienia prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W pierwszym rzędzie należy w pełni podzielić stanowisko Prokuratora Prokuratury Krajowej co do tego, że przedstawione przez Sąd Rejonowy w W. pytanie spełnia wymogi wynikające z art. 441 k.p.k.

Zagadnienie prawne, którego dotyczy, wyłoniło się przy rozpoznawaniu środka odwoławczego, wynika z okoliczności sprawy i ma bezpośrednie znaczenie dla jego rozstrzygnięcia. Wprawdzie sama redakcja pytania prawnego daleka jest od doskonałości, gdyż w takiej postaci wydaje się ono zmierzać do uzyskania odpowiedzi, jak ma postąpić sąd odwoławczy w konkretnej sytuacji procesowej, to zaś nie może być przedmiotem pytania w trybie art. 441 § 1 k.p.k. Jednak analiza uzasadnienia postanowienia po-

zwala przyjąć, że w sprawie wyłonił się rzeczywiście problem prawny wymagający zasadniczej wykładni ustawy.

Lektura wywodów zawartych w uzasadnieniu postanowienia Sądu Rejonowego wskazuje bowiem, że wątpliwości tego Sądu spowodowane są niejednoznacznym brzmieniem przepisu art. 330 § 2 k.p.k. – który po nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw brzmi obecnie: „Jeżeli prokurator nadal nie znajduje postaw do wniesienia aktu oskarżenia, wydaje ponownie postanowienie o umorzeniu postępowania lub odmowie jego wszczęcia. W takim wypadku pokrzywdzony, który wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1, może wnieść akt oskarżenia określony w art. 55 § 1 – o czym należy go pouczyć”. Trafnie podkreśla Prokurator Prokuratury Krajowej, że ten przepis musi być podstawą rozważań co do tego, czy (i ewentualnie w jakim trybie) jest możliwe rozpoznanie zażalenia, które skutecznie – bo zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami – zostało złożone przed dniem 12 lipca 2007 r. na ponowne postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego. Skoro ustawodawca nie wprowadził w ustawie z dnia 29 marca 2007 r. odmiennego rozwiązania, należy przyjąć, iż do kwestii rozpoznania takiego zażalenia muszą być stosowane przepisy obowiązujące obecnie.

Zgodzić się należy ze stanowiskiem, że wykładnia językowa art. 330 § 2 zd. 2 k.p.k. prowadzi do niejednoznacznych wniosków, gdyż sformułowanie „pokrzywdzony, który wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1” odnosić się może bowiem zarówno do sytuacji, w której pokrzywdzony złożył zażalenie na poprzednie postanowienie prokuratora o umorzeniu bądź odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego i uzyskał jego uchylenie przez sąd – jak i do takiej, w której również po ponownym postanowieniu prokuratora o umorzeniu lub odmowie wszczęcia po-

stępowania pokrzywdzony składa ponownie zażalenie na takie postanowienie.

W piśmiennictwie podniesiono, że przepis ten może być odczytany w ten sposób, iż na ponowne postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego zażalenie nie przysługuje pokrzywdzonemu, który składał je wcześniej, a może wnieść subsydiarny akt oskarżenia (art. 55 § 1 k.p.k.). Wskazywano jednak, że interpretacja taka ma tę wadę, iż może dojść do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia także w wypadku, gdy postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego nie jest jeszcze prawomocne ze względu na wniesienie zażalenia przez inną stronę (np. podejrzanego lub drugiego pokrzywdzonego). W tym kontekście wyrażony został pogląd, że sam fakt zaskarżenia przez pokrzywdzonego wydanego ponownie postanowienia o umorzeniu postępowania otwiera mu możliwość wniesienia aktu oskarżenia określonego w art. 55 § 1 k.p.k. Taki akt oskarżenia mógłby być wniesiony przed uprawomocnieniem się postanowienia zamykającego drogę do wydania wyroku. W literaturze zaproponowano, by przyjąć, iż taka możliwość istnieje dopiero w razie utrzymania w mocy przez sąd ponownie zaskarżonego postanowienia o umorzeniu postępowania albo odmowie jego wszczęcia (por. W. Grzeszczyk: Nowela do kodeksu postępowania karnego z dnia 29 marca 2007 r., *Prok. i Pr.* 2007, nr 7-8, s. 105; R.A. Stefański: Postępowanie przygotowawcze w świetle noweli z dnia 29 marca 2007 r., *Diariusz Prawniczy* 2007, nr 3, s. 86; tenże: Aktualny model zaskarżenia postanowień o zaniechaniu ścigania karnego, *Prok. i Pr.* 2007, nr 12, s. 10).

W doktrynie wyrażony został również i odmienny pogląd, zgodnie z którym ponowne postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania po wejściu w życie ustawy z dnia 29 marca 2007 r. nie podlega zaskarżeniu, gdyż ustawodawca przyjął, że pokrzywdzony

może w takim wypadku od razu skierować akt oskarżenia do sądu (por. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek: Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom IV. Aktualizacje, Warszawa 2008, s. 286). Takie ponowne postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego może być natomiast na zasadach ogólnych (art. 465 § 2 k.p.k.) zaskarżone przez instytucję wymienioną w art. 305 § 4 k.p.k., a ponowne postanowienie o umorzeniu tego postępowania może być zaskarżone przez inne podmioty niż pokrzywdzony. Z prawa do ponownego zaskarżenia postanowienia o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania może korzystać także pokrzywdzony, który nie wykorzystał uprawnienia przewidzianego w art. 306 § 1 k.p.k. i w związku z tym nie ma uprawnienia do wniesienia własnego aktu oskarżenia, o którym mowa w art. 55 §1 k.p.k. (por. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek: Kodeks postępowania karnego..., s. 287; por. także T. Razowski: Podmioty uprawnione do wniesienia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego, Prok. i Pr. 2007, nr 6, s. 50).

Należy przyznać rację Prokuratorowi Prokuratury Krajowej, gdy w piśmym wniosku wskazuje, że przepis art. 330 § 2 k.p.k. w aktualnym brzmieniu powstał bez dogłębnego rozważenia konsekwencji wprowadzonych zmian, w dążeniu do „przywrócenia” instytucji subsydiarnego aktu oskarżenia. Przypomnieć w tym kontekście należy, że rządowy projekt ustawy zmieniającej ustawę o prokuraturze, ustawę – Kodeks postępowania karnego i inne ustawy, wniesiony do Sejmu w dniu 2 listopada 2006 r., przewidywał zniesienie w ogóle instytucji subsydiarnego aktu oskarżenia, określonej w art. 55 k.p.k. W uzasadnieniu projektu stwierdzono, że „jest to instytucja fasadowa, pełna sprzeczności z punktu widzenia naczelnych zasad procesu karnego” (druk nr 1113 Sejmu RP V kadencji – tekst ze stron internetowych Sejmu RP). Konsekwencją usunięcia art. 55 (art. 2 pkt 3 projektu rządowego) było przewidziane w art. 2 pkt 26 projektu uchylenie § 2 i

3 w art. 330. W trakcie prac nad ustawą, na posiedzeniu Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka w dniu 13 lutego 2007 r., jeden z posłów złożył wniosek o pozostawienie art. 55 k.p.k., uzasadniając to „względnymi społecznymi”. W głosowaniu wniosek ten został przyjęty jednogłośnie (Biuletyn nr 1574/V Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu RP V kadencji, tekst ze stron internetowych Sejmu RP).

Kiedy uchwalony przez Sejm w dniu 2 marca 2007 r. tekst ustawy przesłano do Senatu, Biuro Legislacyjne Kancelarii Senatu zwróciło uwagę, że w art. 2 powinien ulec modyfikacji pkt 23 (dotyczący skreślenia § 2 i 3 w art. 330 k.p.k.), ze względu na jego ścisły związek z art. 55 k.p.k., który nie został przez Sejm wykreślony. W tej sytuacji, w ustawie Kodeks postępowania karnego powstaje luka, która czyni przepis art. 55 niewykonalnym. Problem ten poruszono następnie na posiedzeniu senackiej Komisji Praw Człowieka i Praworządności w dniu 8 marca 2007 r., na której przedstawiciel Biura Legislacyjnego Kancelarii Senatu zaproponował pozostawienie dotychczasowej treści § 3 oraz przyjęcie § 2 art. 330 k.p.k. w brzmieniu, jakie ostatecznie przepis ten uzyskał. Treść tej poprawki przyjęto jednogłośnie bez szerszej dyskusji (por. zapis stenograficzny 68 posiedzenia Komisji Praw Człowieka i Praworządności Senatu RP – tekst ze stron internetowych Senatu RP). Podobnie przebiegało w odniesieniu do tej kwestii posiedzenie Komisji Ustawodawczej Senatu w dniu 13 marca 2007 r., zaś na wspólnym posiedzeniu Komisji Ustawodawczej oraz Komisji Praw Człowieka i Praworządności, odbytym w dniu 14 marca 2007 r., podczas debaty nad poprawkami stwierdzono, iż zmiana art. 330 § 2 k.p.k. uzasadniona jest, gdyż „powracamy do uregulowania, że osoba, która złożyła doniesienie o przestępstwie, może – w wypadku odmowy wszczęcia postępowania – wnieść prywatny akt oskarżenia, czyli powracamy do uregulowania, które było w dotychczasowym kodeksie postępowania karnego” (por. zapis stenograficzny [658] ze wspólnego posiedzenia Komisji Ustawodawczej [100]

oraz Komisji Praw Człowieka i Praworządności [74], tekst ze stron internetowych Senatu RP). Na posiedzeniu plenarnym w dniu 15 marca 2007 r. Senat RP podjął uchwałę, wprowadzając do tekstu omawianej ustawy poprawki. W uzasadnieniu wskazano, że „wprowadzając poprawki nr 5 i 6 Senat potwierdził stanowisko Sejmu przeciwne usunięciu z Kodeksu postępowania karnego art. 55. Poprawki te przywracają przepis art. 330 § 2 k.p.k., który stanowi, w jakich okolicznościach pokrzywdzony może wystąpić z własnym aktem oskarżenia ...” (uchwała Nr 1516 Senatu RP V kadencji, tekst ze stron internetowych Senatu RP). Sejmowa Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka na posiedzeniu w dniu 27 marca 2007 r., przy aprobującym stanowisku rządu, bez dyskusji, udzieliła pozytywnej rekomendacji poprawkom Senatu (por. Biuletyn Nr 1763/V Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu RP V kadencji, tekst ze stron internetowych Sejmu RP). Poprawki te Sejm przyjął na posiedzeniu plenarnym w dniu 29 marca 2007 r.

Opisany wyżej przebieg prac legislacyjnych dobitnie wskazuje, że dążąc na pewnym etapie tych prac, do „przywrócenia” instytucji subsydiarnego aktu oskarżenia, zupełnie nie wzięto pod uwagę implikacji, jakie spowoduje zmieniony model zaskarżania postanowień o odmowie wszczęcia lub umorzenia postępowania, określony w art. 306 k.p.k. po jego nowelizacji.

Kierując się racjami wykładni systemowej należy jednak podkreślić, że artykułu 330 § 2 k.p.k. nie można interpretować bez uwzględnienia treści art. 55 § 1 k.p.k., który stanowi, iż w razie powtórnego wydania przez prokuratora postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania w wypadku, o którym mowa w art. 330 § 2 k.p.k., pokrzywdzony może w terminie miesiąca od doręczenia mu zawiadomienia o postanowieniu wnieść akt oskarżenia do sądu. Z przepisu tego jasno wynika, że prawo do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia uzależnione jest od doręcze-

nia postanowienia prokuratora o odmowie wszczęcia bądź umorzeniu postępowania, nie zaś od rozstrzygnięcia zażalenia wniesionego na to postanowienie. Gdyby dopuszczać prawo do zaskarżenia powtórnego postanowienia prokuratora o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania, to pokrzywdzony powinien wnieść akt oskarżenia z reguły jeszcze przed rozpoznaniem takiego zażalenia. Zachodziłaby zatem wyraźna sprzeczność między uprawnieniem do zaskarżenia postanowienia a uprawnieniem do wniesienia aktu oskarżenia.

Kierując się natomiast względami natury funkcjonalnej trzeba podnieść, że w stanie prawnym obowiązującym do dnia 12 lipca 2007 r., wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia następowało w sytuacji rozbieżności stanowisk prokuratora i sądu co do zasadności zakończenia postępowania przygotowawczego. Gdyby przyjąć interpretację, że warunkiem wniesienia aktu oskarżenia przez pokrzywdzonego jest rozpoznanie i nieuwzględnienie przez sąd jego zażalenia na ponowne postanowienie prokuratora – mielibyśmy do czynienia z sytuacją, w której sąd właściwy do rozpoznania sprawy wypowiedział się o braku podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, a jednocześnie pokrzywdzony miałby prawo do wniesienia aktu oskarżenia do tegoż sądu. Jest to rozwiązanie nie do przyjęcia.

Kolejnym argumentem natury funkcjonalnej przemawiającym za kierunkiem wykładni prezentowanym w niniejszej uchwale jest wzgląd na uproszczenie – w stosunku do poprzedniego stanu prawnego – drogi, jaką przebyć musi pokrzywdzony przed wniesieniem własnej skargi do sądu. W piśmiennictwie oceniono to jako „krok we właściwym kierunku” (por. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek: Kodeks postępowania karnego..., s. 286).

Zauważyć przy tym należy, że na przeszkodzie takiej interpretacji nie stoi możliwość zaskarżenia powtórnego postanowienia o umorzeniu czy odmowie wszczęcia przez podmiot inny niż pokrzywdzony, który wniósł

subsydiarny akt oskarżenia. Wniesienie takiego aktu oskarżenia skutkuje wszak utratą mocy wspomnianego postanowienia, bowiem akt ten powoduje powstanie stanu zawisłości sprawy przed sądem. Pozostali pokrzywdzeni mają wówczas prawo dołączenia się do oskarżenia subsydiarnego jako oskarżyciele posiłkowi uboczni (por. Z. Gostyński, R. A. Stefański w: Z. Gostyński red.: Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2003 r., wyd. II, tom I, s. 464). Wniesione zażalenia stają się zatem bezprzedmiotowe.

Przedstawione zapatrywanie przesądza też o sposobie postępowania w sytuacji, w której zażalenie na ponowne postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego nie zostało rozpoznane przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 29 marca 2007 r. Analizując tę kwestię należy pamiętać, że najczęściej zmiany prawa karnego procesowego „chwytają sprawę w locie” (por. M. Cieślak: Polska procedura karna, Warszawa 1984, s. 182–183; K. Marszał: Proces karny, Katowice 1995 r., s. 30–31; R. Kmiecik, E. Skrętowicz: Proces karny. Część ogólna, Kraków 2002, s. 45). Innymi słowy, podstawową regułą intertemporalną prawa karnego procesowego jest stosowanie przepisów obowiązujących w czasie trwania tego postępowania. Jeżeli więc „nowa” ustawa procesowa nie przewiduje przepisów przejściowych to trzeba stosować tę „nową” ustawę, wobec utraty mocy prawnej przez „starą” ustawę. Czynności procesowe dokonane w czasie obowiązywania „starej” ustawy nie wymagają powtórzenia, chyba że taki obowiązek wynikałby z „nowej” ustawy.

W wypadku zaś, gdy „nowa” ustawa zawiera przepisy przejściowe, które w zakresie nią określonym pozostawiają w mocy przepisy dotychczas obowiązujące (czyli przepisy „starej” ustawy), to z mocy tych przepisów przejściowych przepisy ustawy „starej” będą współobowiązywać z przepisami ustawy „nowej”.

Ustawa z dnia 29 marca 2007 r. zawiera następujące przepisy przejściowe:

Art. 6, który określa zarówno wyjątek od ogólnej reguły „chwytania w locie” postępowania przez „nowe” przepisy, jak i powraca w pewnych sytuacjach do omawianej reguły. Należy przy tym podkreślić, iż unormowanie z art. 6 dotyczy przepisów ściśle powiązanych z tokiem postępowania w ramach rozprawy głównej. Reguła w nim wyrażona nie może więc mieć zastosowania do sytuacji objętej pytaniem prawnym.

Z kolei, art. 7 stanowi zasadę, iż czynności procesowe dokonane przed wejściem w życie ustawy z dnia 29 marca 2007 r. są skuteczne, jeżeli dokonano ich z zachowaniem przepisów dotychczasowych.

Natomiast w art. 8 ustawy z dnia 29 marca 2007 r. zawarto ważną dyrektywę interpretacyjną dla organów prowadzących postępowanie karne. Dyrektywa ta potwierdza zasadę prymatu ustawy „nowej”.

W realiach niniejszej sprawy, poza sporem jest więc, że w świetle art. 7 ustawy z dnia 29 marca 2007 r., pokrzywdzony skutecznie złożył zażalenie na kolejne postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego. Kwestię dopuszczalności tego zażalenia należy bowiem ocenić wedle przepisów Kodeksu postępowania karnego sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 29 marca 2007 r. (*arg. ex art. 7 ustawy z dnia 29 marca 2007 r.*). Niemniej, zażalenie to nie może jednak zostać rozpoznane po dniu 12 lipca 2007 r., gdyż od tej daty nie ma w Kodeksie postępowania karnego, o czym była już wyżej mowa, unormowania dotyczącego rozpoznania zażaleń pokrzywdzonego na ponowne postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego wydane w warunkach określonych w art. 330 § 2 k.p.k. Tak więc, brak instrumentarium prawnego uniemożliwia rozpoznanie tego zażalenia po wejściu w życie przepisów nowelizacyjnych (por. z poglądem wyrażonym w uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2003 r., I KZP 27/2003 r.,

OSNKW 2003, z. 11-12, poz. 90, dotyczącym braku możliwości kontynuowania postępowań prowadzonych w przedmiocie nieważności postępowania po wejściu w życie przepisów tzw. noweli styczniowej do Kodeksu postępowania karnego).

Zaznaczyć przy tym wypada, że właściwą formą zakończenia incydentalnego postępowania odwoławczego, które zostało wszczęte w wyniku zażalenia dopuszczalnego w dacie jego wnoszenia, powinno być umorzenie postępowania odwoławczego z uwagi na to właśnie, że brak jest instrumentarium niezbędnego do rozpoznania środka odwoławczego, który został złożony przed wejściem w życie przepisów nowelizacyjnych. Forma zakończenia postępowania polegająca na pozostawieniu zażalenia bez rozpoznania nie wydaje się właściwa dlatego, że dopuszczalność środka odwoławczego powinna być oceniana nie na datę podejmowania decyzji w przedmiocie jego dalszych losów, ale na datę jego wnoszenia.

Opisany tryb postępowania nie oznacza, w żadnym wypadku, że przekreśla się tym w istocie dyrektywę określoną w art. 7 ustawy z dnia 29 marca 2007 r., gdyż ze „skutecznością” czynności, o której mowa w tym przepisie, należy przede wszystkim wiązać umożliwienie pokrzywdzonemu zrealizowania wyrażonej przez niego (poprzez złożenie zażalenia) woli dochodzenia swych praw. Respektowanie tego musi skutkować przyjęciem, że w tej sytuacji, wyjątkowo, miesięczny termin do wniesienia aktu oskarżenia – określonego w art. 55 § 1 k.p.k., biegnie dla pokrzywdzonego nie od dnia doręczenia mu zawiadomienia o postanowieniu o umorzeniu postępowania przygotowawczego, lecz od dnia doręczenia prawomocnego rozstrzygnięcia w przedmiocie złożonego przezeń zażalenia.

Kierując się zatem przedstawionymi wyżej rezultatami wykładni systemowej i funkcjonalnej, uprawniony jest wniosek, że na ponowne postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego wydane w warunkach określonych w art. 330 § 2 k.p.k. pokrzywdzonemu, któ-

ry uprzednio wykorzystał już uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 k.p.k. nie przysługuje zażalenie. Ma on natomiast prawo wniesienia aktu oskarżenia określonego w art. 55 § 1 k.p.k. w terminie miesiąca od doręczenia mu postanowienia prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego, z wyjątkowym liczeniem rozpoczęcia biegu tego terminu, jeśli zażalenie zostało wniesione jeszcze pod rządami ustawy w jej poprzednim brzmieniu, ale nie zostało rozpoznane do dnia wejścia w życie przepisów nowelizacyjnych.